

Sygn. akt I UK 107/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 września 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania Eugeniusza G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 września 2011 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 23 listopada 2010 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 1 lutego 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych O odmówił wnioskodawcy Eugeniuszowi G. prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na niespełnienie warunku 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych.

Od powyższej decyzji organu rentowego odwołanie złożył wnioskodawca.

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca urodzony 3 stycznia 1950 r., z zawodu hydraulik – instalator wodnokanalizacyjny w okresie od 15 stycznia 1974 r. do 31 października 1986 r. był pracownikiem Przedsiębiorstwa Przemysłu Betonów „PREFABET”. W umowie o pracę wskazano dla niego stanowisko instalator wodnokanalizacyjny centralnego ogrzewania w dziale głównego energetyka. Z dniem 1 lipca 1974 r. wnioskodawcy powierzono stanowisko monter - instalatora rurociągów. W okresie 2 – 21 listopada 1979 r. wnioskodawca został skierowany do prac przy rozruchu przesypowni cementu jako monter sprężonego powietrza. Po zakończeniu prac rozruchowych powrócił na poprzednio zajmowane stanowisko. Powyższe zadania wypełniał codziennie i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wykonywał prace przy udrażnianiu rur kanalizacyjnych, zakładaniu nowych studzienek kanalizacyjnych, układaniu rur kanalizacyjnych w budynkach nowo wznoszonych oraz w obiektach remontowanych. Układanie rur kanalizacyjnych odbywało się w wykopach do 1,5 m głębokości oraz na powierzchni do wysokości półtora piętra. Wnioskodawca legitymuje się pracą w warunkach szczególnych wynoszącą łącznie 11 lat, 2 miesiące i 28 dni, jego łączny okres składkowy i nieskładkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. wynosił 33 lata, 1 miesiąc i 3 dni. Sąd Okręgowy nie dał wiary świadectwu wykonywania pracy w szczególnych warunkach za okres styczeń 1974 r. - październik 1985 r. Wbrew temu dokumentowi – w ocenie Sądu Okręgowego – wnioskodawca w latach 1974 - 1985 nie wykonywał pracy w warunkach szczególnych. Były to bowiem prace przy zakładaniu instalacji wodnokanalizacyjnych, których nie można potraktować jako prowadzonych w głębokich wykopach czy na wysokości, a tylko te ostatnie mogą dawać kwalifikację pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca jeżeli nie pracował na powierzchni, to pracował na głębokości nieprzekraczającej 1, 5 metra. Taka głębokość niższa od wzrostu dorosłego człowieka, nie jest szczególna, wobec braku szczególnych uciążliwości w zakresie ograniczenia wentylacji, przestrzeni i obciążenia psychofizycznego pracownika wobec ryzyka zasypania w momencie układania na dnie wykopu instalacji. Sąd Okręgowy podobnie ocenił pracę wnioskodawcy polegającą na układaniu instalacji w budynkach na wysokości do półtora piętra.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył apelacją wnioskodawca.

Wyrokiem z dnia 23 listopada 2010 r. Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

Sąd drugiej instancji dzieląc podstawę faktyczną oraz podstawę prawną zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego podkreślił, że zadania wnioskodawcy polegały ogólnie na układaniu nowych i udrażnianiu rur kanalizacyjnych. Prace te nie mogą być zakwalifikowane jako prace w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, o jakich mowa w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stanowisko pracy wnioskodawcy zostało określone jako instalator wodno – kanalizacyjny i tak też przedstawiały się jego zadania. W rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej jako: „rozporządzenie z z dnia 7 lutego 1983 r.”) wymieniono roboty wodnokanalizacyjne w głębokich wykopach (pkt 1 działu V – prace w budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych). Zdaniem Sądu drugiej instancji układanie rur wodociągowych w wykopach do głębokości 1 - 1,3 m nie daje się zakwalifikować jako prace w głębokich wykopach, ponieważ nie są one związane z koniecznym obciążeniem psychofizycznym. Przyjmując nawet, że zdarzało się, że roboty tego rodzaju miały miejsce, to jednak wnioskodawca nie wykonywał ich stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd drugiej instancji podzielił także ocenę zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji co do tego, że wnioskodawca nie wykonywał pracy, o jakiej mowa w pkt 5 działu V załącznika A do rozporządzenia – prac przy montażu konstrukcji metalowych na wysokości.

Zdaniem Sądu drugiej instancji Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 233 § 1 k.p.c., odmawiając wiary dokumentowi w postaci świadectwa pracy w warunkach szczególnych. Dokument taki jest bowiem traktowany tak jak każdy inny dowód dopuszczalny przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a więc i podlegający ocenie na tle innych dostępnych dowodów. Świadectwo pracy powołuje się na dział II ust. 12 pkt 4 załącznika nr 1 do zarządzenia nr 9 z 1 sierpnia 1983 r. Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych. Pozycja tak określona nie odpowiada zadaniom wykonywanym przez wnioskodawcę. Roboty wodnokanalizacyjne są wymienione w dziale V ust. 1, jednakże podobnie jak w rozporządzeniu Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., mają

być wykonywane w głębokich wykopach, co w przypadku wnioskodawcy nie miało miejsca. Wykaz resortowy jest zgodny z wykazem wynikającym z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. i przez to nie wpływa na ocenę rodzaju pracy wnioskodawcy.

Powoływana w apelacji okoliczność, że praca monter - instalatora wodnokanalizacyjnego została wymieniona w wykazie stanowisk pracy w szczególnych warunkach będącego załącznikiem nr 2 do zarządzenia wewnętrznego nr 6/68 Dyrektora Przedsiębiorstwa Przemysłu Betonów „PREFABET” z dnia 20 marca 1986 r. wydanym na podstawie zarządzenia Nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. (Dz.Urz.MB Nr 3, poz. 6), nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Z powołanego zarządzenia Dyrektora wynika bowiem, że wykaz prac wykonywanych w szczególnych warunkach (§ 1 ust. 1) zawiera załącznik nr 1. Wykaz ten nie obejmuje stanowiska pracy określonego jako instalator wodno-kanalizacyjny, a więc stanowiska zajmowanego przez wnioskodawcę. O stanowisku wnioskodawcy mowa jest natomiast w załączniku nr 2 w ust. 12 pkt 4. Zgodnie z § 1 ust. 2 tego zarządzenia praca na stanowisku instalatora wodnokanalizacyjnego i c.o. dotyczy wykazu stanowisk pracy kwalifikowanych wyłącznie w odniesieniu prawa do wzrostu emerytury. Stanowisko instalatora wymienione w zarządzeniu Dyrektora Przedsiębiorstwa nie zawiera istotnego wyróżnika stanowiska określonego w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r., że dotyczy wyłącznie prac w głębokich wykopach.

W związku z powyższym Sąd drugiej instancji uznał, że wobec niemożności zakwalifikowania okresu od 12 maja 1974 r. do 31 grudnia 1985 r. w PPB „PREFABET” jako okresu pracy w szczególnych warunkach – wnioskodawca nie spełnia koniecznego warunku wynikającego z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 1983 r. (15 lat pracy w warunkach szczególnych) w związku z art. 32 i art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a tym samym nie nabył prawa do emerytury o jakiej mowa w powołanych przepisach.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną wnioskodawca. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) i zarzucono niewłaściwe zastosowanie przepisów art. 32 ust. 1 i ust.

4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z § 1 ust. 1, § 2 i § 4 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz punktem 1 i 5 działu V wykazu A załącznika do przedmiotowego rozporządzenia w związku z § 1, § 2, § 3, § 4 i § 5 zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. oraz pkt 1 i 5 Działu V załącznika numer 1 do przedmiotowego zarządzenia w związku z § 1 ust. 1 i § 2 zarządzenia wewnętrznego nr 6/86 Dyrektora Przedsiębiorstwa Przemysłu Betonów „PREFABET” z dnia 20 marca 1986 r. oraz załącznika numer 1, Wykaz II, Część II, ust. 12 pkt 4 do przedmiotowego zarządzenia polegającym na przyjęciu przez Sądy obu instancji, że wbrew stanowi faktycznemu i prawnemu odwołujący w okresie od 12 maja 1974 r. do 31 grudnia 1985 r. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przez co nie legitymuje się co najmniej 15 - letnim okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, pozwalającym na przejście na emeryturę w wieku niższym niż określony w art. 27 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości, a także o uchylenie w całości wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje; ewentualnie o uchylenie zaskarżonych wyroków i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania w całości i zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący wskazał, że świadectwo pracy wykonywanej w warunkach szczególnych wydane przez pracodawcę stanowi podstawę do przyjęcia, że okres pracy w nim wskazany jest okresem pracy w szczególnych warunkach, o którym mowa w art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut niewłaściwego zastosowania przepisów prawa materialnego nie może polegać na zakwestionowaniu ustaleń faktycznych zaskarżonego wyroku, tych wyjaśnionych w postępowaniu sądowym faktów, które podlegają subsumcji pod przepisy prawa materialnego. W uzasadnieniu podstawy skargi zauważono zależność podstawy prawnej od ustalonych okoliczności faktycznych. Pomimo to argumentacja skargi pomija przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku istotne ustalenia faktyczne, w tym w szczególności to, że wnioskodawca zatrudniony przy robotach wodnokanalizacyjnych, wykonywał prace w halach i na powierzchni, a także prace pod powierzchnią – nie głębiej niż 1,5 m, przy czym te ostatnie prace nie były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Takie ustalenia zaskarżonego wyroku stanowiły punkt odniesienia do niebudzącej zastrzeżeń subsumcji przepisów prawa materialnego – art. 184, art. 32 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS oraz § 3 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze – i przyjęcia, że praca wykonywana przez wnioskodawcę nie była pracą wykonywaną w szczególnych warunkach.

Skarga nie ma uzasadnionej podstawy, gdyż zgłoszone w niej zastrzeżenie co do rozumienia pojęcia głębokich wykopów nie mogłoby prowadzić do wadliwości zaskarżonego rozstrzygnięcia. Niezależnie bowiem od tej kwestii wystarczające dla rozstrzygnięcia jest ustalenie, że prace poniżej powierzchni ziemi wykonywał wnioskodawca nie stale i nie w pełnym wymiarze czasu pracy. W tej sytuacji faktycznej nie może być mowy o spełnieniu warunku z § 2 ust. 1 rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., stosownie do którego uznanie okresu pracy za okres pracy wykonywanej w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze może dotyczyć wyłącznie pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze.

Skarżący bezpodstawnie pomija powyższe ustalenia, ograniczając się do prostego zaprzeczenia ustaleniom dotyczącym uznania wykopów o głębokości 1 – 1,5 m za wykopy głębokie. Jednakże również te zarzuty są zupełnie nieprzekonujące, skoro skarżący nie podaje powodów, dlaczego wykopy tego rodzaju, które przecież są niższe od wzrostu pracownika, miałyby być traktowane

jako głębokie wykopy w rozumieniu pkt 1 działu V wykazu A załącznika do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r.

Skarżący bezzasadnie powołuje się na to, że źródłem jego prawa do wcześniejszej emerytury (w zakresie ustalenia, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych) jest – wydane na podstawie zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. (Dz.Urz. Ministra Budownictwa Nr 3, poz. 6) – zarządzenie wewnętrzne nr 6/86 Dyrektora Przedsiębiorstwa Przemysłu Betonów „PREFABET” z dnia 20 marca 1986 r. (załącznik numer 1, Wykaz II, Część II, ust. 12 pkt 4 do tego zarządzenia). Tymczasem zarządzenie to określa tylko rodzaje stanowisk i uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi za wykonywanie pracy na danym stanowisku. Wykaz prac wykonywanych w szczególnych warunkach uprawniających do wcześniejszej emerytury stosownie do § 1 ust. 1 zarządzenia wewnętrznego zawiera załącznik Nr 1 do zarządzenia. W załączniku tym nie ma stanowiska pracy, na którym pracował wnioskodawca. Stanowisko pracy wnioskodawcy (instalator wodnokanalizacyjny) było wymienione wyłącznie w załączniku nr 2 w ust. 12 pkt 4 przedmiotowego zarządzenia, a więc w zakresie wykazu stanowisk uprawniających jedynie do odpowiedniego wzrostu emerytury. Systematyka stanowisk pracy i rodzaje uprawnień związanych z wykonywaniem danej pracy przyjęta w przedmiotowym zarządzeniu wewnętrznym Dyrektora Przedsiębiorstwa odpowiada systematyce określonej w rozporządzeniu z dnia 7 lutego 1983 r., które regulowało kwestie wzrostu emerytury – na podstawie obowiązujących do dnia 7 czerwca 1996 r. przepisów § 16 - § 18 tego rozporządzenia. Z dniem 7 czerwca 1996 r. przepisy rozporządzenia dotyczące wzrostu emerytury przestały obowiązywać stosownie do § 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 maja 1996 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 63, poz. 292).

Bezpodstawne jest prezentowane w skardze stanowisko co do charakteru świadectwa pracy wykonywanej w szczególnych warunkach wystawionego przez pracodawcę. W wyroku z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09 - LEX nr 518067, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, zgodnie z którym świadectwo wykonywania pracy w

szczególnych warunkach nie jest dokumentem urzędowym w rozumieniu art. 244 § 1 i 2 k.p.c., gdyż podmiot wydający to świadectwo nie jest organem państwowym ani organem wykonującym zadania z zakresu administracji państwowej. Tylko dokumenty wystawione przez te organy stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Natomiast świadectwo traktuje się w postępowaniu sądowym jako dokument prywatny w rozumieniu art. 245 k.p.c., który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy, uznając, że podstawa skargi jest bezzasadna, orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.